

ENTREVISTA A JOAN TUDÓ I FORNÉ, fill de Cabra del Camp. Setanta-nou anys.

per Sílvia Baldrich

Quants germans tenia?

Havia tingut dues germanes: Rosita Tudó Forné i Maria Tudó Forné, i un germà, Joan Tudó Forné, però una germana i el germà gran es van morir de canalla, diguem, i només vaig conèixer una germana petiteta. De fet, una germana i jo som els que, doncs, vam tirar endavant els assumptes de la casa i això. Ens vam fer grans, i els altres dos, es van morir de criatures.

On i en quin carrer ha viscut?

A Cabra, al carrer Hospital nº 24, sempre.

I, el servei militar, on el va fer?

Sí, el vaig fer a Girona, jo.

Quan i amb qui es va casar?

Em vaig casar, quan es va acabar la guerra, perquè jo vaig ser presoner de guerra, i doncs, no vaig poder venir fins a l'any 40, devia ser, a la darrerria del 40, sí,...o el 41. Em vaig casar amb Maria Plana Forné.

I què és el que li ha agradat més de fer?

A mi, l'agricultura ja m'agradava, i la practicava tan bé com podia. A Cabra, més aviat, la nostra família, vam destacar per portar la terra bé i obrir-nos pas per comprar més terres, perquè primer, els pares en tenien molt poques. El pare havia començat treballant de mosso, a Alió i a Vila-seca, sí... i acabat doncs, tenint poca o molta terra, va venir cap a casa i encara va treballar molt. A jornal anava, per a "Cal Pau de les gallines", sí, a temporades, i després encara feia la feina de casa. Però doncs, es va espavilar, vam comprar el *Pedregal* i una *Plana*, i ja amb la terra que teníem anàvem fent; també en vida del pare, però més endavant, vam comprar la *Plana del Fregaire*. I doncs, ja hi treballava bé, ja m'agradava la pagesia, fer de pagès, però va passar que, encabat, en fer-me mal a la cama, per treballar de pagès anava molt amb "freno", perquè ara es treballa molt assegut

al tractor, però llavors no n'hi havia, no hi havia res d'això, havies d'anar sempre al darrera de l'animal, i era pesat caminar per damunt dels trossos, la terra i tot això. I va ser quan vaig rumiar d'organitzar una granja, i primer la vam fer a la casa on viviu vosaltres. En tots quatre pisos hi havia gallines; en aquella època, l'avicultura anava bé, llavors ja estava bastant organitzada, i n'hi havia menys que ara. Avui s'han anat descobrint coses i les bèsties estan més preparades, ja les venen més preparades, vacunades per prevenir totes les malalties a què son propenses; abans no era així. Mira, havies de comprar les bèsties després de néixer, de pollets, i, doncs t'havies d'espavilar com podies; va ser la pràctica general de tots els que vam tenir bèsties. Vam ser primer d'una cooperativa de Tarragona, i allí es feia canvi d'impressions amb companys que també tenien bèsties i això. Però doncs, costava bastant, perquè va costar molt de dominar malalties que van ser molt fatals per a les bèsties, ...bo i, moltes vegades no sabies què fer. Ara es preveu tot, avui està tot estudiat. Mira, comprem les gallines i no cal mirar res, ja les comprem vacunades. Abans no era així, abans compraves les bèsties i les malalties venien tan de sobte que no sabies com s'havia de fer, com s'havia d'arreglar, i se'n morien moltes, se'n perdien, mare de Déu! Al principi, va durar uns quants anys, que bo i se'n morien la meitat. Ara no, ara està molt organitzat. Però això ha costat, han hagut de passar molts anys. Després de la guerra, encara només n'hi havia en zones determinades, principalment a Reus.

On la tenia la terra, vull dir, en quin terme municipal?

Tot era al terme de Cabra. En vida del pare, vam tenir una terra, que era molt gran, al terme de Barberà, però...

I quin tipus de cultiu feia a la terra?

Mira aquí, el principal ceps; encabat venia el sembrat, i després avellanes i ametlles, n'havíem tingut en menys quantitat, és clar.

I, que es quedava a dormir al camp, o sempre pujava a casa?

M'havia quedat molt, a la "Plana del Fregaire", perquè era una masia que estava bé, llavors. I com que és lluny, hi havies d'anar amb el carro, passaves molt de temps. Quan era la temporada d'hivern que, no fa tant de dia, i per exemple havia de llaurar, que aquella terra és grossa, i els animals pateixen, pes pesat, molt per a l'animal, doncs m'estimava més quedar-me allí, perquè l'animal el tenia més reposat, i això em permetia poder treballar més temps, perquè ara és molt simple: pleguen de treballar i en un moment ja són a casa amb el tractor. Però llavors, havíem de pujar amb el carro, i per pujar de la Plana, bo i que estaves una hora, sí.

I quan estava al camp, qui li feia el menjar?

El menjar, com que bo i sempre vaig anar sol, doncs m'espavilava jo, sí. El feia a la meua manera, sí. Allà baix, a la Plana del Fregaire, per dinar em feia la cassola, perquè allí ho tenia tot més a propòsit, allí a la cuina. Però als altres llocs, menjava, mira, fregits o coses de no haver de tenir feina, perquè jo per al menjar, sempre he tingut dropada.

Se'n recorda d'algun refrany o bé d'alguna cançó?

Aquí, al batre, en aquella època que es batia a les eres, hi havia el costum que cantés sempre el que feia córrer l'animal, perquè l'animal, si cantaves, semblava que es donava aire, sembla estrany això no? però sí sí... A totes les eres, quan es batia, que eren totes les de l'entorn del poble, senties uns cant per aquí o per allà, però, només per a l'animal es feia. Cantaven cançons corrents, que anàvem sentint, que les sabies i això.

I com va afectar la guerra civil a la seva vida d'agricultor. Li van ocupar les terres, com va afectar la guerra civil al seu ofici?

Jo, quan vaig marxar a la guerra, hi vaig anar per la lleva. Fins llavors, estava al voluntariat de la guerra, perquè aquí, al fer la revolta, el 19 de juliol es va desorganitzar l'exèrcit. Ens vam quedar sense exèrcit, i es van crear unes milícies. Encabat, s'hi van anar posant militars fins que, finalment, es va transformar en cossos de l'exèrcit regular, però primer, a base de voluntariat. I no anava gaire bé, perquè, de tècnica, no n'hi havia gaire llavors. Hi va haver molts fracassos per aquesta raó. Perquè els nacionals estaven molt ben organitzats...

I, aleshores què va passar amb les terres?

Les terres, les tenia igual, i l'animal i el carro també. Quan, a mi, em van cridar a les files i em vaig haver d'incorporar, vaig donar el carro i l'animal a "Cal Tomàs", al jove Pep amb el qual érem molt amics, però tenia més edat que jo, i ell encara no hi havia anar al front, ja que cridaven per les lleves, començant per les edats més properes de l'edat de fer el servei. I els que tenien més edat, també hi van haver anar, però va costar més. En marxar cap al servei, vaig donar el carro i l'animal al Tomàs amb la condició que fes i llaurés el més convenient de les terres. Perquè tot havia d'anar malament marxant. Però, del més convenient, se'n feia càrrec ell.

Com definiria la vida del pagès?

Més aviat és una vida dura. Ho ha estat sempre. Ara, no tant, perquè si bé les inclemències del temps sempre són igual, tan ara com abans, el treball no és tan pesat, perquè es treballa d'una altra manera. Abans sempre amb l'eina, i picar, i ara no, ara mira, dins d'un tractor i es fa la feina molt descansat. Hi ha aquesta diferència.

I vostè, quan va esclatar la Guerra Civil, el dia 18 de juliol, on estava,... aquí a Cabra? Què en recorda, d'aquell dia?

A Cabra. Sabíem que els nacionals el dia 17 s'havien sublevat a l'Àfrica, i encabat el dia 18 hi va haver l'intent de sublevar-se aquí a la península. I va ser quan, a molts llocs, les tropes van sortir al carrer. Nosaltres érem a Cabra, però de televisor, no n'hi havia, però hi havia ràdios. La ràdio ja ho anava seguint. Jo, aquells dies, tinc fe que no vaig treballar, era molt per allí. La política sempre m'ha interessat, estava al front d'un partit que hi havia aquí, el POUM en deien. Encabat vaig ser al comitè i no hi va haver cap sorpresa.

Aquí al poble, què va passar?

De primer, no va passar res, perquè nosaltres vam procurar que no passés res. A nosaltres, ens transmetien les ordres de les autoritats addictes al règim dels republicans, i les donàvem aquí.

I vam formar aquí, un comitè que se'n deia *Comitè de Milícies Antifeixistes*. Jo en formava part i estàvem al corrent de tot. Aquí no va passar res. Als pobles veïns, detenien gent de dretes que s'havien significat. Aquí a Cabra, vam procurar evitar-ho això, perquè, en general, la gent era d'esquerra, eren republicans. L'assumpte del moviment dels militars, dels nacionals, no interessava en general. Els que hi podia haver eren minoria, eren pocs, que no feien res. Les ordres que vam donar nosaltres, el Comitè, vam veure que es complien, que ningú no es revelava en res. Vam considerar que els que eren de dretes, podien ser partidaris dels nacionals, dels feixistes, però si no feien cap acte d'hostilitat,

i es posaven les ordres que donàvem de la República, vam considerar que no se'ls havia de dir res. Ens ho vam agafar d'aquesta manera. Ara, això va a ser a Cabra, però, generalment, als pobles, van viure venjances i es va detenir gent i matar. Van matar molta gent. Però, a Cabra, no es va matar a ningú, i va ser per aquesta cosa.

No tan sols això, sinó que quan feia 8 o 10 dies que havia esclatat el moviment, com que a tot arreu s'havien mort gent de dretes i, a Cabra, no s'havia mort a ningú, vam saber que hi havia un intent de venir gent addicta a la República a Cabra a detenir gent de dretes, perquè deien que aquí a Cabra no es feia res, que com si volguéssim protegir els feixistes. Jo me'n vaig assabentar per mitjà d'un germà més gran del Joan Sigró, que pujava amb el cotxe de línia i quan va ser al Pla, i es va aturar el cotxe, va veure un rotllet allí a vora del cotxe, allí hi havia 4 o 5 d'aquests que ja els coneixia tothom, que anaven pels pobles a detenir gent, se'ls emportaven a les carreteres i els mataven a les cunetes. L'Anton Sigró, fent el desentès estava allí a la vora de la finestra que estava oberta i sentia paraules que deien que aquell vespre (dissabte) volien pujar a Cabra per a detenir certes persones de dretes, que deien que nosaltres emparàvem i que no volíem detenir. Quan va arribar a Cabra, va venir cap al Comitè. Jo aquell dia estava d'equip de reserva, i m'ho va dir: "Passa això, si no fem res, aquest vespre hi haurà detencions a Cabra, perquè he sentit la conversa". I com que era una persona de confiança, nosaltres ja sabíem la feina que feien tots aquells, i els temíem molt. Li vaig dir no pateixis que procurarem evitar-ho. Vaig fer un pregó, que tots els que formaven part de les *Milícies antifeixistes* que, aquell vespre, compareguessin al local del Comitè, que hi havia una ordre per a comunicar. Hi va fer cap tothom i ho vam exposar. La gent deia que si pugen no han de poder marxar ells. Res, les armes que teníem aquí les vam repartir, no n'hi havia per a tots, perquè hi havia molta disposició de fer front a aquest intent. Hi havia companys que no havien intervingut per a res, i van procurar venir o fer dir que si els podíem donar una arma qualsevol, que ells estaven disposats a fer front a tot, per evitar això. I doncs, vam estar en peu de guerra.

A més a més, aquell vespre, després de la reunió, encara era aviat i el Serra, que vivia a Barcelona, va venir amb la idea de passar el cap de setmana aquí. En assabentar-se d'això, com que tenia influències a Valls amb les autoritats, em sembla que era company amb l'alcalde, va venir amb un cotxe particular i amb el mateix cotxe va anar cap a Valls a explicar el que li havíem dit que passava. Van pujar de Valls, l'alcalde i els consellers que eren tots del Comitè, igual que nosaltres. L'alcalde va assegurar que ells no havien donat cap ordre a ningú. Sabien que hi havia aquests que detenien els feixistes, però a Valls els controlaven tant com podien, i procuraven que no es desmarxessin pel seu compte. I que estarien al cas perquè no poguessin i que nosaltres estiguéssim a l'aguait. Estàvem en peu de guerra tots. En venir aquests de Valls, doncs ja no va pujar ningú. No va passar res, però això es va saber i ens va fer molt de bé, encabat, a nosaltres, perquè van veure aquest intent que havia estat una cosa molt bona.